

با نمایندگان مردم در مجلس دهم ۳. آشنایی با بخش صنعت

کد موضوعی: ۳۱۰

شماره مسلسل: ۱۴۸۰۶

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

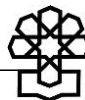
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

خردادماه ۱۳۹۵

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱.....چکیده.....
- ۳.....مقدمه.....
- ۴.....۱. ساختار، اهداف و چشم‌انداز بخش صنعت.....
- ۱۲.....۲. وضعیت بخش صنعت براساس شاخص‌های کلان.....

با نمایندگان مردم در مجلس دهم ۳. آشنایی با بخش صنعت

چکیده

در حال حاضر متولی بخش تولید و بازرگانی در کشور، وزارت صنعت، معدن و تجارت است که از لحاظ ساختار سازمانی به سه بخش اصلی (حوزه ستادی، حوزه سازمان‌های تابعه و حوزه سازمان‌های استانی) تقسیم می‌شود.

هرچند با گذشت حدود پنج سال از تشکیل وزارت صنعت، معدن و تجارت، تاکنون لایحه شرح وظایف و اختیارات این وزارتخانه جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی ارائه نشده است، اما اصولاً وظایف و اختیارات این وزارتخانه در چارچوب ذیل خلاصه می‌شود:

تدوین و ابلاغ راهبردهای توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور و تعیین اهداف، سیاست‌ها، برنامه‌ها، تعیین سیاست‌های توسعه صادرات غیرنفتی، محصولات صنعتی و معدنی، مدیریت و تسهیل فرآیند تولید و تجارت داخلی و خارجی، برنامه‌ریزی، هدایت و حمایت از ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها و واحدهای صنعتی، معدنی و تجاری و شهرک‌های صنعتی، تنظیم و توسعه روابط تجاری، صنعتی و معدنی، مدیریت رویدادهای تجاری، صنعتی و معدنی، برنامه‌ریزی برای بهبود فضای کسب‌وکار، ساماندهی زنجیره‌های تأمین و توزیع کالا و خدمات و مدیریت تنظیم و کنترل بازار و... می‌باشد.

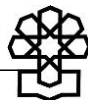
براساس سند راهبردی وزارت صنعت، معدن و تجارت و اسناد بالادستی، چشم‌انداز

بخش صنعت، معدن و تجارت در افق سال ۱۴۰۴، عبارتند از: دستیابی به جایگاه نخست صنعت خودرو منطقه، رتبه پنجم آسیا و رتبه یازدهم جهان، کسب جایگاه هفتم دنیا در صنعت تولید فولاد خام، دستیابی به جایگاه سوم صنعت نساجی و پوشاک در منطقه و رسیدن به رتبه پنجاهم جهان در این صنعت، کسب جایگاه سوم جهان در تولید سیمان و رتبه اول در صادرات جهانی و ظرفیت تولید در منطقه، رسیدن به جایگاه اول در منطقه و کسب ۳ درصد حجم تولید تایر و تیوب در جهان، حفظ جایگاه دوم منطقه در تولید و توسعه لوازم خانگی، کسب جایگاه چهارم صنعت کاشی و سرامیک در جهان.

با وجود اهداف تعیین شده پیش‌رو، در حال حاضر براساس شاخص‌های کلان اقتصادی، طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳، به‌طور متوسط رشد ارزش‌افزوده بخش صنعت کشور (۰/۳-) درصد و سهم این بخش از کل اقتصاد کشور، معادل ۱۶ درصد در طی دوره مذکور بوده است.

در طی سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۹۲ نیز به‌طور میانگین، صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی، صنایع وسایل نقلیه موتوری و تریلر، صنایع فلزات اساسی و صنایع محصولات کانی غیرفلزی به‌ترتیب با (۲۴ درصد)، (۲۰/۴ درصد)، (۱۷/۲ درصد) و (۱۰/۳ درصد) بیشترین سهم را در بین سایر گروه‌های فعالیت صنعتی از ارزش‌افزوده بخش صنعت داشته‌اند.

ارزش سرمایه‌گذاری صنعتی در کشور نیز طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳ به‌طور متوسط سالیانه ۱۳۴,۲۷۵ میلیارد ریال بوده که ارزش آن در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۰ کاهش یافته است. سهم صادرات صنعتی کشور از کل صادرات گمرکی کشور در طی دوره مذکور، حدود ۷۹/۵ درصد بوده و صادرات صنعتی کشور روند کاهشی داشته و از ۲۷,۵۹۰ میلیون دلار در سال ۱۳۹۰ به ۲۵,۱۲۱ میلیون دلار در سال ۱۳۹۱ رسیده

و مجدداً در سال ۱۳۹۳ این رقم افزایش یافته و به ۲۹,۱۳۲ میلیون دلار رسیده است. سهم بخش صنعت و معدن از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به طور متوسط در دوره ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳، نسبت به دوره ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۹ کاهش یافته و براساس قیمت ثابت، از ۱۵ درصد به ۱۲/۵ درصد در سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳ رسیده است.

وضعیت اشتغال در بخش صنعت نسبت به سایر بخش‌های اقتصاد کشور نیز نشان می‌دهد که حدود ۳۳ درصد نیروی کار کشور معادل ۷۱۴۷۰۱۱ نفر در بخش صنعت اشتغال دارند. وضعیت خصوصی سازی در بخش صنعت و معدن نیز حاکی از آن است که، سهم بخش صنعت و معدن کشور از کل واگذاری‌ها، به لحاظ ارزش ریالی و تعداد سهام واگذار شده به ترتیب معادل ۳۹ و ۳۶/۷ درصد بوده است.

مقدمه

بخش صنعت در اقتصاد ایران از اهمیت زیادی برخوردار است. این بخش با دارا بودن سهمی حدود ۱۶ درصد تولید ناخالص داخلی (GDP) در دوره ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳، پس از گروه خدمات در رتبه دوم قرار دارد. این گزارش با هدف معرفی بخش صنعت کشور، ساختار، تکالیف، مأموریت‌ها و چشم‌انداز بخش براساس اسناد بالادستی و نیز تشریح وضعیت این بخش براساس شاخص‌های کلان تهیه شده است.

در این گزارش ابتدا ساختار حاکمیتی، اهداف و وظایف بخش صنعت که در واقع همان وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌باشد معرفی شده. سپس چشم‌انداز مورد نظر این بخش براساس اسناد بالادستی، مورد تأکید قرار گرفته و در بخش دوم گزارش، وضعیت بخش صنعت کشور براساس شاخص‌های کلان از جمله نرخ رشد ارزش افزوده، میزان سرمایه‌گذاری

صنعتی، صادرات صنعتی، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص، میزان اشتغال و خصوصی سازی در این بخش، طی دوره ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳ به تشریح بیان شده است.

۱. ساختار، اهداف و چشم‌انداز بخش صنعت

صنعت به مجموعه فعالیت‌های سازماندهی شده‌ای اطلاق می‌شود که طی مراحل طراحی، ساخت و تولید موجب تبدیل مواد خام به اشکال مفیدتر شده و نهایتاً آنها را به وسایل مصرفی تبدیل می‌کند. براساس طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی فعالیت‌های صنعتی^۱ رشته فعالیت‌های صنعتی را می‌توان در گروه‌های زیر طبقه‌بندی کرد:

۱. صنایع مواد غذایی، آشامیدنی و دخانیات،

۲. صنایع نساجی، پوشاک و چرم،

۳. صنایع چوب و محصولات چوبی،

۴. صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار،

۵. صنایع شیمیایی، نفت، زغال‌سنگ، لاستیک و پلاستیک،

۶. صنایع محصولات کانی غیرفلزی،

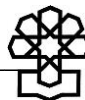
۷. صنایع فلزات اساسی،

۸. صنایع ماشین‌آلات و تجهیزات و ابزار و محصولات فلزی،

۹. سایر صنایع.

قبل از سال ۱۳۷۹، بخش صنعت کشور براساس قانون تمرکز امور صنعت و معدن

۱. International Standard Industrial Classification (I.S.I.C)

و تشکیل وزارت صنایع و معادن (مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۶ مجلس شورای اسلامی ایران)، اداره و راهبری می‌شد.

در سال ۱۳۷۹ مطابق قانون تشکیل وزارت صنایع و معادن (مصوب ۱۳۷۹)، ساختار و تشکیلات این وزارتخانه به صورت زیر تغییر پیدا کرد و این وزارتخانه در قالب هفت دفتر اصلی و پنج معاونت فعالیت نمود. سپس با توجه به حکم ماده (۵۳) قانون برنامه پنجم توسعه و همچنین براساس قانون تشکیل^۱ دو وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی و صنعت، معدن و تجارت (مصوب ۱۳۹۰/۴/۸)، از ادغام دو وزارتخانه صنایع و معادن و بازرگانی، وزارت صنعت، معدن و تجارت تشکیل شد و کلیه وظایف و اختیاراتی که طبق قوانین برعهده وزارتخانه و وزیر یادشده بود به وزارتخانه جدید و وزیر آن منتقل گردید. کلیه امکانات، تعهدات، اعتبارات، نیروی انسانی و اموال منقول و غیرمنقول در وزارتخانه‌های صنایع و معادن و بازرگانی نیز به وزارت صنعت، معدن و تجارت منتقل گردید.

۱-۱. ساختار حاکمیتی بخش صنعت

در حال حاضر متولی بخش ساخت و بازرگانی در ایران وزارت صنعت، معدن و تجارت است که از لحاظ ساختار سازمانی به سه بخش اصلی تقسیم می‌شود.

حوزه ستادی، حوزه سازمان‌های تابعه و حوزه سازمان‌های استانی که در ۳۱ استان کشور مستقرند، حوزه‌های سه‌گانه مذکور هستند. راهبری هر سه بخش صنعت، معدن و بازرگانی کشور از وظایف اصلی در حوزه‌های ستادی، سازمانی و استانی است.

بخش ستادی عمدتاً مسئولیت سیاست‌گذاری، پشتیبانی، برنامه‌ریزی عملیاتی،

---

۱. قانون تشکیل دو وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی و صنعت، معدن و تجارت (مصوب ۱۳۹۰/۴/۸).

نظارت، پایش وضعیت و رسیدگی به مسائل کلان هر سه بخش صنعت، معدن و بازرگانی را برعهده دارد.

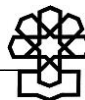
سازمان‌های تابعه نیز مسئولیت توسعه و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های حاکمیتی در حوزه مأموریت خود را برعهده دارند که این اقدامات با مشارکت بخش خصوصی و یا به صورت مستقل توسط این سازمان‌ها انجام می‌شود. سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو) در حوزه‌هایی از صنعت، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) در حوزه‌هایی از معدن، سازمان توسعه تجارت در حوزه صادرات و واردات کشور، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان در حوزه‌های حمایتی، بازرسی و نظارت بر قیمت و توزیع کالاها و سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی در حوزه شهرک‌ها و نواحی صنعتی، واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی، مسئولیت اجرای سیاست‌های تعیین شده از سوی وزارت می‌باشند.

سازمان‌های استانی نیز با برقراری ارتباط نزدیک‌تر با واحدهای صنعتی، معدنی و بازرگانی، اجرای برنامه و سیاست‌های تعیین شده در سطوح استانی را برعهده دارند.

۲-۱. اهداف، وظایف و اختیارات وزارت صنعت، معدن و تجارت

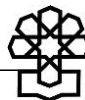
پس از تشکیل وزارت صنعت، معدن و تجارت این دستگاه حاکمیتی قانوناً مکلف بود که لایحه شرح وظایف و اختیارات وزارتخانه جدید را جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید، اما تاکنون با گذشت حدود پنج سال از تشکیل این وزارتخانه این اقدام از سوی دستگاه حاکمیتی صورت نگرفته است. با این حال اصولاً وظایف و اختیارات وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌تواند در چارچوب ذیل باشد:

۱. تدوین و ابلاغ راهبردهای توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور و تعیین اهداف، سیاست‌ها، برنامه‌ها، استانداردها، نظام‌ها، آیین‌نامه‌ها و ضوابط کلی بخش‌های صنعت، معدن و تجارت هماهنگ با سیاست‌های کلان کشور با جلب مشارکت تشکلهای سازمان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد مرتبط و نظارت بر اجرا و تحقق آنها.
۲. تعیین سیاست‌های توسعه صادرات غیرنفتی، محصولات صنعتی، فرآورده‌های معدنی و خدمات فنی و مهندسی و تجاری و تنظیم و اجرای مقررات مربوط به حمایت‌های صادراتی.
۳. مدیریت و تسهیل فرآیند تولید و تجارت داخلی و خارجی.
۴. برنامه‌ریزی، هدایت و حمایت از ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها و واحدهای صنعتی، معدنی و تجاری و شهرک‌های صنعتی مشترک با کشورهای هدف براساس راهبردهای توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور و متناسب با توازن منطقه‌ای، آمایش سرزمین و ملاحظات زیست‌محیطی.
۵. تنظیم و توسعه روابط تجاری، صنعتی و معدنی و تهیه یادداشت‌های تفاهم و موافقت‌نامه‌های مرتبط و انعقاد و اجرای قراردادهای با سایر کشورها و نهادها و سازمان‌های تخصصی و مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی ذیربط با هماهنگی وزارت امور خارجه و در چارچوب سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و قوانین مربوط.
۶. مدیریت الحاق جمهوری اسلامی ایران به سازمان جهانی تجارت.
۷. قبول عضویت و نمایندگی دولت جمهوری اسلامی ایران در نهادها و سازمان‌های تخصصی و مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی مربوط به امور صنعت، معدن و تجارت در چارچوب قوانین.

۸. مدیریت رویدادهای تجاری، صنعتی و معدنی اعم از اعزام و پذیرش هیئت‌ها و کمیسیون‌ها، برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و همایش‌های داخلی و خارجی و تعیین و اعزام رایزن‌های مورد نیاز به‌منظور توسعه صادرات غیرنفتی و جذب سرمایه و فناوری.
۹. برنامه‌ریزی، هدایت و حمایت از توسعه و جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی برای توسعه صنعت، معدن، تجارت و انتقال فناوری و همچنین سرمایه‌گذاری برای ایجاد و توسعه صنایع مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و خطرپذیر در موارد ضروری و در مناطق کمتر توسعه‌یافته.
۱۰. برنامه‌ریزی و ایجاد شرایط لازم برای حفظ، صیانت و افزایش ظرفیت‌های تولیدی واحدهای صنعتی و معدنی و بازسازی، نوسازی و گسترش فعالیت آنها.
۱۱. سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای ایجاد و توسعه مجتمع‌ها و شهرک‌های صنفی، صنعتی و معدنی و نیز پشتیبانی از ایجاد و توسعه واحدهای صنعتی و معدنی و توانمندسازی بنگاه‌های کوچک و متوسط.
۱۲. ساماندهی، حمایت و نظارت بر ایجاد، توسعه و فعالیت انجمن‌ها و تشکل‌های صنفی، صنعتی و معدنی، شبکه‌ها و خوشه‌ها و سازمان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد مرتبط با بخش‌های صنعت، معدن و تجارت و صدور مجوزهای تأسیس و فعالیت آنها.
۱۳. برنامه‌ریزی برای بهبود فضای کسب و کار و افزایش بازدهی، بهره‌وری، رقابت‌پذیری و توسعه کارآفرینی بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
۱۴. حمایت از توسعه و تقویت نام‌ها و علائم تجاری، تجاری‌سازی آثار مالکیت فکری و معنوی اعم از اختراعات، اکتشافات و نوآوری‌ها.

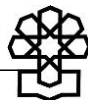
۱۵. برنامه‌ریزی، هدایت، حمایت و مدیریت تولید صادرات محور با ارزش افزوده بالا و فناوری‌های پیشرفته و هدایت و حمایت از مدیریت واردات مبتنی بر تولید صادرات‌گرا.
۱۶. سیاستگذاری و برنامه‌ریزی جهت بهبود نظام تولید، تأمین و توزیع، نظارت بر شبکه‌های توزیع کالا و خدمات، توسعه رقابت و جلوگیری از انحصار در بازار.
۱۷. ساماندهی زنجیره‌های تأمین و توزیع کالا و خدمات و مدیریت تنظیم و کنترل بازار.
۱۸. نظارت و حمایت از حقوق تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان.
۱۹. تعیین سیاست‌ها و ضوابط قیمت کالا و خدمات و ضوابط خدمات پس از فروش و نظارت بر اجرای آنها.
۲۰. سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در حوزه تجارت الکترونیکی کشور و توسعه و حمایت از کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
۲۱. ساماندهی، استقرار و به‌کارگیری نظام یکپارچه آمار و اطلاعات و شبکه جامع اطلاع‌رسانی و تولید، تحلیل و ارائه آمارها و گزارش‌های تخصصی در بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
۲۲. حمایت از توسعه آموزش و پژوهش، «تحقیق و توسعه (R&D)»، ترویج و انتشار یافته‌ها و نتایج تحقیقات و هدایت و بهره‌گیری از توانمندی‌های مراکز آموزشی و پژوهشی و فناوری جهت توسعه بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
۲۳. همکاری و مشارکت با دستگاه‌ها در زمینه سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای تربیت و تأمین نیروهای متخصص بخش‌های صنعت، معدن و تجارت در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و برنامه‌ریزی و همچنین آموزش، توسعه مدیریت و توانمندسازی شاغلین بخش‌های مذکور.

۲۴. سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت، صیانت و حمایت از توسعه زیربناها، اکتشاف، استخراج و بهره‌برداری از معادن و فرآوری معدنی با به‌کارگیری علوم، فنون و فناوری‌های پیشرفته.

۲۵. سیاستگذاری و برنامه‌ریزی و انجام مطالعات و بررسی‌های زمین‌شناسی و شناسایی مخاطرات زمین‌شناختی و تهیه نقشه‌های مربوط، تهیه اطلاعات پایه شناسایی، پیجویی و اکتشاف عمومی منابع و ذخایر معدنی و تهیه گزارش‌های فنی و اقتصادی و ایجاد و گسترش پایگاه داده‌ها و اطلاع‌رسانی جامع علوم زمین برای بهره‌برداری از مزیت‌های زمین و ظرفیت‌های معدنی کشور.

۳-۱. چشم‌انداز بخش صنعت در افق ۱۴۰۴

سند راهبردی / چشم‌انداز بخش صنعت، معدن و تجارت در افق سال ۱۴۰۴، با عنوان پیشران اقتصاد کشور، رقابت‌پذیر در بازارهای بین‌المللی، بالنده، درون‌زا، برون‌گرا و در تراز کشور نوظهور صنعتی ترسیم شده است. در سند ارائه شده **مأموریت وزارت صنعت، معدن و تجارت** در راستای اسناد فرادستی، از طریق سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت، حمایت و پشتیبانی تولید و تجارت در کشور و دستیابی به جایگاه نخست اقتصادی و فناوری در منطقه با تأکید بر رشد مستمر اقتصادی و رشد ارزش‌افزوده مبتنی بر سرمایه‌گذاری و تولید صادرات‌محور، ارتقای توانمندی و شایستگی سرمایه‌های انسانی، اشتغال پایدار، مدیریت اثربخش بازار، مدیریت زنجیره ارزش، تشویق ایجاد بنگاه‌های خصوصی بزرگ و توانمند تولیدی و تجاری، توسعه سرمایه‌گذاری متوازن و متناسب با قابلیت‌های منطقه‌ای مبتنی بر آمایش سرزمین، توسعه ظرفیت‌ها و

فناوری‌های صنعتی، معدنی و تجاری در جهت ارتقای سطح رفاه جامعه تعیین شده است. اهداف مورد نظر براساس این سند در صنعت کشور عبارتند از:

— چشم‌انداز صنعت خودرو: دستیابی به جایگاه نخست صنعت خودرو منطقه، رتبه پنجم آسیا و رتبه یازدهم جهان با تکیه بر توسعه رقابت‌پذیری مبتنی بر توسعه فناوری،
— چشم‌انداز توسعه صنعت فولاد ایران: کسب جایگاه هفتم دنیا با تولید سالانه ۵۵ میلیون تن فولاد خام،

— چشم‌انداز صنعت نساجی و پوشاک: دستیابی به جایگاه سوم صنعت نساجی در منطقه و رسیدن به رتبه پنجاهم جهان با تکیه بر رقابت‌پذیری، نوسازی و سرمایه‌گذاری همراه با توسعه فناوری و ارتقای بهره‌وری عوامل تولید،

— چشم‌انداز صنعت سیمان: کسب جایگاه سوم جهان با ظرفیت تولید سالانه ۱۲۰ میلیون تن و رتبه اول در صادرات جهانی و ظرفیت تولید در منطقه،

— چشم‌انداز صنعت تایر و تیوب: رسیدن به جایگاه اول در منطقه و کسب ۳ درصد حجم تولید در جهان،

— چشم‌انداز توسعه صنعت لوازم خانگی ایران: حفظ جایگاه دوم منطقه، دارای نام تجاری معتبر در جهان با تولید سالانه ۱۶ میلیون دستگاه و صادرات ۳ میلیارد دلار،

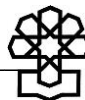
— چشم‌انداز صنعت کاشی و سرامیک: کسب جایگاه چهارم در جهان با ظرفیت تولید سالانه ۷۰۰ میلیون مترمربع و ۲ میلیارد دلار صادرات.

سایر صنایع همچون صنایع پیشرفته، صنایع غذایی و آشامیدنی، صنایع دارویی و تجهیزات پزشکی، ماشین‌آلات و تجهیزات صنعتی و تولیدی، صنایع دریایی، معدن، صنایع پتروشیمی و شیمیایی در حال تدوین است که پس از نهایی شدن، منتشر خواهد

شد. ازسوی دیگر در این سند ۱۲ هدف کمی پیش‌بینی شده که در این خصوص می‌توان به افزایش رقابت‌پذیری، افزایش سهم ارزش‌افزوده بخش از تولید ناخالص داخلی، افزایش سهم ارزش‌افزوده صنعتی کشور در ارزش‌افزوده صنعتی جهان، ارتقای بهره‌وری، افزایش سهم صادرات صنعتی کشور در صادرات صنعتی جهان، افزایش سهم تولیدات با فناوری متوسط و بالا در ارزش‌افزوده و صادرات صنعتی کشور، افزایش سرمایه‌گذاری خارجی، توسعه اشتغال پایدار، افزایش سهم و نقش بخش خصوصی، ارتقای شاخص‌های زیست‌محیطی در راستای دستیابی به اهداف توسعه پایدار، الحاق به سازمان تجارت جهانی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های آن، ارتقای سهم بخش خصوصی واقعی در واگذاری مالکیت واحدهای صنعتی، معدنی و تجاری در نظر گرفته شده است.

۲. وضعیت بخش صنعت براساس شاخص‌های کلان

در جدول ۱، روند متوسط رشد اقتصادی بخش‌های مختلف اقتصاد کشور آمده است. براساس اطلاعات این جدول، در سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۹، به‌طور متوسط نرخ رشد تولید ناخالص داخلی ۴/۸ درصد و طی این سال‌ها، بخش صنعت با رشد ۷ درصدی مواجه بوده است. در سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳ نیز، متوسط نرخ رشد تولید ناخالص داخلی نسبت به دوره قبل (۱۳۸۴ الی ۱۳۸۹)، به منفی ۰/۳ درصد کاهش یافته و همزمان متوسط نرخ رشد بخش صنعت نیز به منفی ۰/۳ درصد رسیده است. در سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳، بجز بخش‌های کشاورزی و معدن، سایر بخش‌های اقتصادی کشور، با رشد منفی همراه بوده‌اند.

جدول ۱. متوسط رشد اقتصادی بخش‌های مختلف کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۳

(درصد)

بخش سال	صنعت	معدن	بازرگانی، رستوران و هتلداری	کشاورزی	نفت	ساختمان	تولید ناخالص داخلی	تولید ناخالص داخلی (بدون نفت)
۱۳۸۹-۱۳۸۴	۷	۱۳/۴	۴/۹	۱/۹	۰/۲	۵/۶	۴/۸	۵/۹
۱۳۹۰-۱۳۹۳	-۰/۳	۷/۱	-۱/۴	۳	-۱۰/۶	-۱/۳	-۰/۳	۱/۵

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت، برنامه راهبردهای وزارت صنعت، معدن و تجارت، تیرماه ۱۳۹۴.

در جدول ۲، روند ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی کشور طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳ آمده است. براساس این جدول، ارزش افزوده بخش صنعت از سال ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۲ روند نزولی داشته و مجدداً در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است. رشد ارزش افزوده بخش صنعت در سال ۱۳۹۰ معادل ۵/۶ درصد بوده که در سال ۱۳۹۱ با یک افت محسوس به ۸/۵- درصد و در سال ۱۳۹۲ به ۴- درصد رسید. در سال ۱۳۹۳ رشد ارزش افزوده این بخش به ۶/۷ درصد افزایش یافت.

جدول ۲. ارزش افزوده بخش صنعت و دیگر بخش‌های اقتصاد کشور

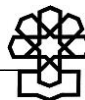
(به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳)

سال	تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه (میلیارد ریال)		ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی						
	ارزش	نرخ رشد	نفت	کشاورزی	صنعت	معادن	برق، آب و گاز	ساختمان	خدمات
۱۳۹۰	۲۱۵۷۹۳۴	۴/۳	۱۸۰۹۵۸۷	۱۲۰۶۵۸	۳۵۸۷۱۰	۲۳۶۱۴	۳۰۳۵۹	۱۴۸۸۷۱	۱۲۰۰۰۲۳
			۵/۴	-۰/۱	۵/۶	۲۰/۱	۰/۳	۲/۵	۵/۸
۱۳۹۱	۲۰۱۱۵۵۴	۶/۸	۱۷۹۳۳۵۱	۱۲۵۱۲۰	۳۲۸۳۷۹	۲۳۰۳۴	۳۰۷۰۷	۱۴۳۴۷۱	۱۲۱۳۴۲۱
			-۰/۹	۳/۷	-۸/۵	-۲/۵	۱/۱	-۳/۶	۱/۱
۱۳۹۲	۱۹۷۲۸۵۳	۱/۹	۱۷۷۴۱۱۰	۱۳۰۹۵۲	۳۱۵۰۰۰	۲۳۷۱۰	۳۲۳۵۹	۱۳۹۰۶۳	۱۱۹۵۶۸۴
			-۱/۱	۴/۷	-۴	۳	۵/۴	-۳/۱	-۱/۵
۱۳۹۳	۲۰۳۱۵۹۶	۳	۱۸۲۳۴۰۶	۱۳۵۹۱۲	۳۳۶۶۹۶	۲۵۵۱۳	۳۴۷۷۷	۱۳۸۵۳۷	۱۲۲۴۵۴۰
			۲/۸	۳/۸	۶/۷	۹/۸	۷/۵	-۰/۴	۲/۴

مأخذ: نماگر اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سال‌های مختلف.

براساس اطلاعات جدول ۳، در طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳، به ترتیب بخش‌های خدمات، صنعت و نفت، بیشترین سهم را در رشد اقتصاد کشور داشته‌اند. در طی این دوره (۱۳۹۰-۱۳۹۳)، بخش صنعت با سهم حدود ۱۶ درصدی، بعد از بخش خدمات، بیشترین سهم را در اقتصاد کشور داشته است. سهم بخش صنعت از رشد اقتصاد کشور در طی این سال‌ها، تقریباً ثابت و حدود ۱۶ درصد بوده است.

جدول ۳. برآورد سهم بخش‌های مختلف اقتصادی کشور

(به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳)

سهم بخش از اقتصاد							سال
خدمات	ساختمان	برق، آب و گاز	معدن	صنعت	کشاورزی	نفت	
۵۵/۶	۷	۱/۴	۱/۱	۱۶/۶	۵/۶	۱۶	۱۳۹۰
۶۰/۳	۷	۱/۵	۱/۱	۱۶/۳	۶/۲	۱۱	۱۳۹۱
۶۰/۶	۷	۱/۶	۱/۲	۱۶	۶/۶	۱۰	۱۳۹۲
۶۰/۳	۶/۸	۱/۷	۱/۳	۱۶/۶	۶/۷	۱۰/۲۴	۱۳۹۳

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس اطلاعات ناگر اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سال‌های مختلف.

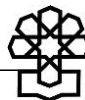
آمار و اطلاعات جدول ۴، وضعیت میزان سرمایه‌گذاری صنعتی در کشور را طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ نشان می‌دهد. براساس این جدول، در طی این دوره، به‌طور متوسط، ۱۵۹۹۷ فقره جواز تأسیس به ارزش ۸۴۴۱۷۵ میلیارد ریال صادر شده است که از این میزان، تعداد ۴۸۶۳ فقره به ارزش ۱۳۴۲۷۵ میلیارد ریال به بهره‌برداری رسیده است. طی این سال‌ها، صرفاً در سال ۱۳۹۱، تعداد جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری و به تبع آن ارزش سرمایه‌گذاری کاهش یافته است و مجدداً در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ این متغیر افزایش یافته است.

جدول ۴. وضعیت سرمایه‌گذاری صنعتی در کشور

جواز تأسیس		پروانه بهره‌برداری		سال
ارزش سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	تعداد جواز (فقره)	ارزش سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	تعداد پروانه (فقره)	
۸۰۱۲۰۰	۱۵۷۸۴	۱۵۶۸۰۰	۶۳۳۱	۱۳۹۰
۵۴۸۱۰۰	۱۴۴۵۶	۸۳۲۰۰	۳۹۸۷	۱۳۹۱
۱۱۰۴۲۰۰	۱۷۲۴۹	۱۴۸۶۰۰	۴۱۶۸	۱۳۹۲
۹۲۳۲۰۰	۱۶۴۹۹	۱۴۸۵۰۰	۴۹۶۵	۱۳۹۳
۸۴۴۱۷۵	۱۵۹۹۷	۱۳۴۲۷۵	۴۸۶۳	متوسط (۱۳۹۰-۱۳۹۳)

مأخذ: نماگر اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سال‌های مختلف.

در جدول ۵، وضعیت سهم گروه فعالیت‌های صنعتی از ارزش افزوده بخش صنعت کشور آمده است. براساس اطلاعات این جدول، در طی سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۹۲ به‌طور میانگین، صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی، صنایع وسایل نقلیه موتوری و تریلر، صنایع فلزات اساسی و صنایع محصولات کانی غیرفلزی به ترتیب با (۲۴ درصد)، (۲۰/۴ درصد)، (۱۷/۲ درصد) و (۱۰/۳ درصد) بیشترین سهم را در بین سایر گروه‌های فعالیت صنعتی از ارزش افزوده بخش صنعت داشته‌اند.

جدول ۵. متوسط سهم گروه‌های فعالیت صنعتی از ارزش افزوده بخش صنعت

(به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳)

گروه فعالیت	صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی	فلزات اساسی	محصولات کانی غیر فلزی	وسایل نقلیه موتوری و تریلر	مواد غذایی و آشامیدنی‌ها	ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جاهای دیگر	ماشین‌آلات مواد و انتقال نیروی برق و دستگاه‌های دیگر	محصولات لاستیکی و پلاستیکی	محصولات فلزی فابریکی به جزء ماشین‌آلات و تجهیزات	منسوجات	مجموع سایر گروه فعالیت‌ها
سهم متوسط سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۹۲	۲۴	۱۷/۲	۱۰/۳	۲۰/۴	۷/۴	۴/۱	۳/۱	۲/۵	۲/۲	۲/۲	۶/۷

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت برنامه راهبردی وزارت صنعت، معدن و تجارت، تیرماه ۱۳۹۴.

جدول ۶، وضعیت روند صادرات صنعتی کشور را با کل صادرات گمرکی در طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳ نشان می‌دهد. در طی دوره مذکور، در مجموع ۱۰۶۹۸۰ میلیون دلار ارزش صادرات صنعتی کشور بوده که حدود ۷۹/۵ درصد از سهم صادرات گمرکی کشور را شامل شده است. صادرات صنعتی کشور، طی دوره مذکور از سال ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۲ روند کاهشی داشته و از ۲۷۵۹۰ میلیون دلار در سال ۱۳۹۰ به ۲۵۱۲۱ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ رسیده است و مجدداً در سال ۱۳۹۳ این رقم افزایش یافته و به ۲۹۱۳۲ میلیون دلار رسیده است.

جدول ۶. وضعیت صادرات صنعتی کشور

متوسط دوره (۱۳۹۰-۱۳۹۳)	مجموع دوره (۱۳۹۰-۱۳۹۳)	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	عنوان
۳۳۶۲۳	۱۳۴۴۹۳	۳۶۵۵۵	۳۱۵۵۲	۳۲۵۶۷	۳۳۸۱۹	کل صادرات گمرکی (میلیون دلار)
۲۶۷۴۵	۱۰۶۹۸۰	۲۹۱۳۲	۲۵۱۲۱	۲۵۱۳۷	۲۷۵۹۰	صادرات صنعتی (میلیون دلار)
۷۹/۵	۷۹/۵	۷۹/۷	۷۹/۶	۷۷/۲	۸۱/۵	سهم صادرات صنعتی از کل صادرات (درصد)

مأخذ: خلاصه تحولات اقتصادی کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴.

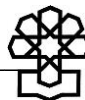
جدول ۷ متوسط سهم بخش صنعت و معدن از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص نشان می‌دهد. براساس این جدول متوسط سهم بخش صنعت و معدن به قیمت ثابت و جاری در دوره ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳، نسبت به دوره ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۹ کاهش یافته است. براساس قیمت ثابت، سهم بخش صنعت و معدن از ۱۵ درصد به ۱۲/۵ درصد در دوره ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۱ رسیده است.

جدول ۷. متوسط سهم بخش صنعت و معدن از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص

(درصد)

(۱۳۹۰-۱۳۹۱)	(۱۳۸۴-۱۳۸۹)	عنوان
۱۰/۳	۱۳/۸	متوسط سهم بخش صنعت و معدن (به قیمت جاری)
۱۲/۵	۱۵	متوسط سهم بخش صنعت و معدن (به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳)

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت برنامه راهبردی وزارت صنعت، معدن و تجارت، تیرماه ۱۳۹۴.

جدول ۸ وضعیت اشتغال در بخش صنعت نسبت به سایر بخش‌های اقتصاد کشور را در سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد. براساس این جدول کل شاغلین کشور در سال ۱۳۹۴ معادل ۲۱۹۶۸۷۰۰ نفر بوده‌اند که از این میزان معادل ۷۱۴۷۰۱۱ نفر در بخش صنعت کشور اشتغال دارند. در واقع حدود ۳۳ درصد نیروی کار کشور در بخش صنعت اشتغال دارند.

جدول ۸. شاخص اشتغال نیروی کار در سال ۱۳۹۴

عنوان	اشتغال کل	اشتغال در بخش کشاورزی	اشتغال در بخش صنعت	اشتغال در بخش خدمات
تعداد (نفر)	۲۱۹۶۸۷۰۰	۳۹۶۱۲۹۷	۷۱۴۷۰۱۱	۱۰۸۶۰۳۹۲
سهم (درصد)	۱۰۰	۱۸	۳۳	۴۹

مأخذ: چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در سال ۱۳۹۴، مرکز آمار ایران.

در جدول ۹ وضعیت واگذاری سهام شرکت‌های زیرمجموعه ایدرو^۱ و ایمیدرو^۲ آمده است. براساس اطلاعات جدول ۹، طی سال‌های ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۳ مجموعاً بیش از ۱۲ میلیارد سهم از سهام شرکت‌های زیرمجموعه (ایدرو و ایمیدرو) به ارزش ۶۲۰۱۸۰۲۰ میلیون ریال واگذار شده است. سهم ایدرو و ایمیدرو از واگذاری شرکت‌های دولتی در طی دوره مذکور از لحاظ ارزش ریالی و تعداد سهام واگذار شده به ترتیب معادل ۱۶/۴ و ۳۳/۸ درصد است.

۱. سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران.

۲. سازمان توسعه و نوسازی تعاون و صنایع معدنی ایران.

جدول ۹. وضعیت واگذاری سهام شرکت‌های زیرمجموعه ایدرو و ایمیدرو سال ۱۳۸۹-۱۳۹۳

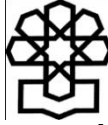
ردیف	عنوان	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	جمع دوره °
۱	تعداد سهام واگذار شده ایدرو و ایمیدرو	۵۴۱۱۷۸۰۰۶	۷۱۵۲۲۹۴۹۴	۷۱۶۸۲۹۰۲۷	۱۵۸۱۹۱۷۹۰۱	۳۸۰۸۳۲۲۲۹۳	۱۲۲۴۱۰۷۶۷۲۱
۲	رزش سهام واگذار شده ایدرو و ایمیدرو (میلیون ریال)	۱۳۵۱۱۳۲۹	۱۳۱۵۱۷۷	۱۵۷۳۶۲۶	۱۶۸۴۱۹۳۵	۲۸۷۷۵۹۵۳	۶۲۰۱۸۰۲۰
۳	تعداد سهام واگذار شده مجموعه دولت	۹،۵۵۸،۶۲۸،۵۳۷	۷،۱۱۰،۱۵۷،۲۱۴	۲،۹۶۲،۷۸۲،۷۲۹	۱۲،۳۱۳،۴۰۰،۶۸۱	۴،۲۴۳،۸۵۴،۹۲۱	۳۶۱۸۸۸۲۴۰۸۳
۴	رزش سهام واگذار شده مجموعه دولت (میلیون ریال)	۵۵،۴۳۶،۰۰۸	۴۴،۲۰۵،۲۴۱	۲۵،۰۶۷،۳۲۸	۲۰۸،۶۴۳،۶۵۹	۴۵،۱۸۱،۰۶۹	۳۷۸۵۳۳۳۰۵
**	سهام ایدرو و ایمیدرو از تعداد سهام واگذار شده شرکت‌های دولتی (درصد)	۵۶/۶	۱۰	۲۴/۲	۱۳	۸۹/۸	۳۳/۸
***	ایدرو و ایمیدرو از ارزش سهام واگذار شده شرکت‌های دولتی (درصد)	۲۴/۴	۳	۶/۳	۸	۶۳/۷	۱۶/۴

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس گزارش عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، شهریورماه ۱۳۹۴.

* در کلیه ارقام واگذاری، سود فروش اقساطی نیز مستتر است.

** از تقسیم اعداد ردیف ۱ بر ردیف ۳ به‌دست آمده است.

*** از تقسیم اعداد ردیف ۲ بر ردیف ۴ به‌دست آمده است.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۸۰۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: با نمایندگان مردم در مجلس دهم ۳. آشنایی با بخش صنعت

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه صنعت)

تهیه و تدوین کنندگان: امید عطائی، علی اصغر اژدری

ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی، هوشنگ محمدی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. مجلس دهم

۲. بخش صنعت

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۳/۱۹